

Arkadiusz Paweł Szajna

Wyższa Szkoła Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach
ORCID: 0000-0001-6327-4234

**PROWADZENIE PRZEZ LICENCJONOWANYCH
DETEKTYWÓW OBSERWACJI Z WYKORZYSTANIEM
LOKALIZATORA GPS W CELU UZYSKANIA INFORMACJI
(W SPOSÓB NIEJAWNY DLA OSOBY OBJĘTEJ ZLECENIEM)
O MIEJSCU JEJ PRZEBYWANIA I TRASIE
PRZEMIESZCZANIA SIĘ – STUDIUM (NIE TYLKO)
KARNOPRAWNE**

Wprowadzenie

Celem niniejszego opracowania jest próba ustalenia, czy wykorzystywanie lokalizatora GPS przez licencjonowanego detektywa po to, by uzyskać informację (poprzez prowadzenie obserwacji) o miejscu przebywania i drodze przemierzania się danej osoby (w sposób dla niej niejawnym¹), stanowić może przestępstwo, a jeżeli tak, to jakie przepisy prawnokarne należałoby brać pod uwagę w procesie przeprowadzania subsumpcji.

Ergo praca ta stanowi kolejny głos w dyskusji naukowej poświęconej przedmiotowemu zagadnieniu. Podjęty do opracowania temat wydaje się być niezwykle istotny dla 1447 aktywnych przedsiębiorców prowadzących działalność regulowaną w zakresie świadczenia usług detektywistycznych w Polsce². Powszechnie bowiem wiadomo, że wykonywanie tego zawodu wiąże się również z podejmowaniem zachowań ryzykownych, balansując na granicy prawa i narażając detektywa na poniesienie odpowiedzialności karnej³.

Chcąc zrealizować powyższy cel, autor przedstawił technologię GPS, przybliżył problematykę związaną ze specyfiką czynności operacyjno-rozpoznaw-

¹ Utrzymany w tajemnicy wobec osób zainteresowanych.

² <https://www.gov.pl/web/mswia/rejestr-przedsiębiorców-wykonujących-działalność-regulowaną-w-zakresie-usług-detektywistycznych> (26.07.2023).

³ Por. A. Konik, P. Pomorski, *Kryminogenność ustawy o usługach detektywistycznych*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2009, nr 1–2, s. 113.

czych oraz przeprowadził analizę przedmiotowego problemu przez pryzmat wybranych przepisów ustawy o usługach detektywistycznych oraz art. 267 § 3 k.k., korzystając z publikacji naukowych oraz wybranego orzecznictwa.

Globalny System Pozycjonujący (GPS) – istota i zastosowanie

Zdecydowano się na szczegółowe przedstawienie w tym miejscu technologii GPS, ponieważ autor stoi na stanowisku, że jest to jeden z warunków umożliwiających holistyczne zaprezentowanie zagadnienia ujętego w temacie przedmiotowego opracowania. Warto dostrzec, że nie jest ona stosowana tylko w prywatnych samochodowych nawigacjach, monitorowaniu środków transportu publicznego, ale jej potencjał został dostrzeżony i jest również wykorzystywany w prowadzeniu czynności operacyjno-rozpoznawczej, jaką jest np. obserwacja, kontrola operacyjna. Ponadto mając na uwadze dużą dostępność urządzeń wyposażonych w GPS, ich łatwą instalację, nieskomplikowaną obsługę oraz przede wszystkim wartość gromadzonych informacji, poważnym problemem jest korzystanie z tej technologii do prowadzenia nielegalnej obserwacji np. osób i pojazdów.

Zatem GPS (*Global Positioning System*), określane również jako GPS NAVSTAR (*Navigational Satellite Time and Ranging*), jest najbardziej rozpoznawalnym, amerykańskim satelitarnym systemem umożliwiającym określenie położenia w jakimkolwiek miejscu na naszej planecie⁴. Kolejny akronim powiązany z tego rodzaju technologią, tj. GNSS (*Global Navigation Satellite System*), jest niezbyt znany, ale co istotne – obejmuje wszystkie globalne satelitarne systemy nawigacyjne, w tym wspomniany powyżej GPS⁵. Do grupy takich systemów należy zaliczyć m.in.:

1. GLONASS (*Global Navigation Satellite System*) – stworzony przez Rosjan i administrowany przez tamtejsze siły zbrojne, swoisty odpowiednik GPS, który udostępnia sygnał również cywilom⁶.
2. GALILEO – europejski system nawigacji satelitarnej stworzony przez Europejską Agencję Kosmiczną w 2016 r.⁷ Stanowi on odpowiedź na pozostałe systemy globalne, uniezależniając Europę np. od systemu z USA i Rosji⁸.

⁴ W. Szulc, *Elektroniczne metody monitorowania ruchomych środków transportowych (cz. 1)*, „Zabezpieczenia” 2006, nr 4, s. 9.

⁵ P. Kaniewski, *System nawigacji satelitarnej GPS, część 1*, „Elektronika Praktyczna” 2006, nr 2, s. 89.

⁶ J. Rutkowski, R. Kamprowski, P. Bąkiewicz, P. Woźniak, *Technika GPS w urządzeniach mobilnych*, „Technika Rolnicza, Ogrodnicza, Leśna” 2016, nr 2, s. 14.

⁷ <https://gisplay.pl/nawigacja-satelitarna/galileo.html> (19.07.2023).

⁸ <https://nauka.tvp.pl/69277266/system-nawigacji-galileo-otrzyma-satelity-nowej-generacji> (19.07.2023).

3. BDS (BeiDou, dawniej Compass) – chiński globalny system satelitarnej nawigacji obsługiwany przez tamtejszy rząd⁹. Istotny dla chińskiej armii, ale udostępniany jest również cywilom¹⁰.

Mając na uwadze fakt, iż GPS przez wiele lat był jedynym znaczącym globalnym graczem na rynku systemów nawigacji satelitarnych, należy – w skrócie – przybliżyć jego historię, specyfikę działania i zastosowanie. Warto w tym miejscu podkreślić, że to technologiczne osiągnięcie oddziałuje na sferę związaną z nomenklaturą, ponieważ potocznie systemy nawigacji satelitarnej określa się właśnie mianem GPS¹¹. Mało tego, również określenie GNSS, odnoszące się przecież do wszystkich tego rodzaju systemów, bywa zamiennie stasowane z akronimem GPS¹².

Przechodząc do historii związanej z powstaniem GPS, należy wspomnieć, że przed uruchomieniem tego systemu w USA opracowano szereg projektów nawigacyjnych, np.:

- TRANSIT stosowany na samym początku w wojsku, ale został on udostępniony w późniejszym czasie także cywilom,
- TIMATION będący projektem skierowanym do marynarki wojennej,
- 621B będący projektem dedykowanym siłom powietrznym¹³.

P. Kaniewski podaje, że w 1973 r. dwa projekty – TIMATION i 621B – połączono w jeden program noszący nazwę DNSS (*Defense Navigation Satellite System*)¹⁴. Warte odnotowania jest również to, że:

- w czasie prac nad tym programem jego nazwa została zmieniona na *NAVSTAR the Global Positioning System*¹⁵,
- rezultatem efektywnie prowadzonych badań stało się wystrzelenie 22 lutego 1978 r. pierwszego satelity bloku I, SVN 1¹⁶.

Pierwotnie GPS był przeznaczony na potrzeby wojskowe. Zmiany nastąpiły 1983 r., kiedy to prezydent USA Rm Reagan udostępnił go obywatelom¹⁷ po tym, jak cywilny koreański samolot w sposób niezamierzony wleciał w przestrzeń powietrzną ZSRR i został strącony przez tamtejsze myśliwce¹⁸. Administracja USA chciała uniknąć takich zdarzeń, dlatego społeczeństwu udostępniono

⁹ <https://ts2.space.pl/systemy-nawigacji-satelitarnej-wielkosc-ryнку-globalnego-prognoza-spostrzezenia-i-krajobraz-konkurencyjny/> (19.07.2023).

¹⁰ <http://gps.wroclaw.pl/beidou.html> (19.07.2023).

¹¹ A. Maciejczyk, *Proces ustalania pozycji i zapis trajektorii ruchu pojazdu przy użyciu zestawu pomiarowego SPAN*, „Logistyka” 2014, nr 3, s. 4045.

¹² *Ibidem*.

¹³ P. Kaniewski, *System nawigacji satelitarnej GPS, część 1...*, s. 90.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ A. Maciejczyk, *Proces ustalania...*, s. 4045.

¹⁷ Dostęp nie był pełny, lecz ograniczony.

¹⁸ P. Kaniewski, *System nawigacji satelitarnej GPS, część 1...*, s. 90.

standardową usługę pozycjonowania SPS (*Standard Positioning Service*), a wojskowi uzyskali dostęp do precyzyjnej usługi pozycjonowania PPS (*Precise Positioning Service*)¹⁹.

Współcześnie – pozostawiając aspekty historyczne na uboczu – GPS jest ogólnodostępny i umożliwia szybkie, precyzyjne określanie pozycji anteny odbiornika (przenośnego lub stacjonarnego), w – jak to określił Z. Sabatowski – globalnym systemie odniesienia²⁰. Przy jej wyznaczaniu brane są pod uwagę cztery parametry, tj. trzy współrzędne pozycji oraz błąd zegara odbiornika²¹. M. Matulewski zwraca uwagę na to, że „ze względu na potrzebę pełnej synchronizacji czasu każdy satelita jest wyposażony w zespół złożony z tzw. atomowych wzorców częstotliwości, których zadaniem jest wygenerowanie na bieżąco lokalnej skali czasu”²². Mając na uwadze wysoki poziom stabilności takiego układu, istnieje możliwość dokładnego ustalenia umiejscawiania konkretnego obiektu w terenie, odnosząc się do czasu²³. Na system ten składają się trzy poniżej wymienione i opisane segmenty:

1. Kosmiczny – tworzą go satelity usytuowane na orbitach naszej planety, które z kolei wysyłają sygnał GPS (tzw. depeszę nawigacyjną)²⁴. Ulokowanie satelitów jest nierównomierne i zdaniem P. Kaniewskiego „zostało zoptymalizowane w taki sposób, aby zapewnić widzialność jak największej liczby satelitów o każdej porze i w każdym miejscu na kuli ziemskiej oraz zminimalizować skutki ewentualnego uszkodzenia któregośkolwiek z satelitów”²⁵.

2. Kontrolny²⁶ – stanowią go stacje naziemne, których zadaniem jest nadzór, kontrola oraz wspieranie pracy systemu²⁷. Główna stacja kontrolna zlokalizowana jest w Colorado Springs w USA, a pozostałe znajdują się w paśmie równikowym i rozstawiono je w sposób równomierny na naszej planecie²⁸. Słusznie zauważa Z. Sabatowski, że taki sposób ich rozmieszczenia „pozwala na śledze-

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Z. Sabatowski, *Technologia GPS w procesie szkolenia sił zbrojnych RP*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych” 2009, nr 2(152), s. 66.

²¹ M. Matulewski, *Technologie informacyjne i komunikacyjne w rolnictwie precyzyjnym*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług” 2012, nr 87, s. 445.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*, za: J. Narkiewicz, *GPS i inne satelitarne systemy nawigacyjne*, Warszawa 2007, s. 11–17.

²⁴ K. Nering, *Wybrane przykłady zastosowań systemu nawigacji GPS*, „Czasopismo Techniczne” 2007, nr 15, s. 158.

²⁵ P. Kaniewski, *System nawigacji satelitarnej GPS, część 2*, „Elektronika Praktyczna” 2006, nr 3, s. 96.

²⁶ W publikacji K. Neringa spotkamy się z określeniem systemu naziemnego. K. Nering, *Wybrane przykłady...*, s. 158.

²⁷ Z. Sabatowski, *Technologia GPS...*, s. 67.

²⁸ P. Kaniewski, *System nawigacji satelitarnej GPS, część 2*, „Elektronika Praktyczna” 2006, nr 3, s. 97.

nie satelitów w całym zakresie szerokości geograficznych (od 55°S do 55°N), w których satelity mogą znajdować się w zenicie. Obszary działania stacji naziemnych nakładają się, co pozwala na dodatkowe sprawdzenie ich działania poprzez porównanie wyników obserwacji oraz zwiększenie niezawodności systemu²⁹. K. Nering podkreśla, że segment ten odpowiada za:

- śledzenie ruchu satelitów,
- weryfikację działania satelitów,
- nadawanie poprawek, o ile jest to konieczne, w depeszy nawigacyjnej,
- koordynację czasu, który jest znaczący w procesie dookreślenia miejsca znajdowania się danego odbiornika na naszej planecie³⁰.

3. Użytkownika – składają się na niego cywilne i wojskowe odbiorniki sygnału GPS³¹. Na rynku można spotkać odbiorniki autonomiczne lub takie, które stanowią swoisty moduł „zajmujący się wyłącznie akwizycją i prostą obróbką danych”³². Należy podkreślić, że GPS to system, w którym transmisja sygnału odbywa się tylko z satelitów do danego użytkownika³³. Urządzenia tego rodzaju wyposażone w anteny umożliwiają przyjęcie sygnału i dzięki temu możliwe staje się określenie ich pozycji na naszej planecie³⁴.

Skoro powyżej przedstawiono specyfikę działania tej przełomowej dla ludzkości technologii, konieczne jest zaprezentowanie w tym miejscu przykładowych obszarów jej praktycznego zastosowania. Systemy te wykorzystywane są przez wojsko, ale powszechne jest również ich cywilne zastosowanie, np. w nawigacji morskiej, geodezji, transporcie lądowym (monitorowanie floty pojazdów, nawigacja zawodowych kierowców oraz pojazdów wykorzystywanych w prywatnych celach)³⁵. Klasyfikację GPS z uwagi na branże, w których jest on używany, prezentuje J. Rutkowski ze współautorami:

- militarna, np. nakierowywanie rakiet, nawigowanie,
- ratownicza, np. lokalizowanie zaginionych osób, środków lokomocji,
- transportowa, np. nawigowanie samochodów osobowych, identyfikacja przemieszczających się obiektów, zarządzanie ruchem, informowanie o niebezpieczeństwach, nakierowywanie statków powietrznych i morskich,

²⁹ Z. Sabatowski, *Technologia GPS...*, s. 68.

³⁰ K. Nering, *Wybrane przykłady...*, s. 158.

³¹ P. Kaniewski, *System nawigacji satelitarnej GPS, część 2...*, s. 97.

³² K. Nering, *Wybrane przykłady...*, s. 160.

³³ Z. Sabatowski, *Technologia GPS...*, s. 68.

³⁴ K. Nering, *Wybrane przykłady...*, s. 160.

³⁵ A. Maciejczyk, *Proces ustalania...*, s. 4045. Zob. też: S. Konatowski, M. Gołgowski, *System monitorowania położenia pojazdów floty*, „Przegląd Elektrotechniczny” 2015, nr 10, s. 211–215; J. Suda, *Błędy GPS-owej lokalizacji pojazdów transportu publicznego w Warszawie*, „Przegląd Komunikacyjny” 2017, nr 2, s. 2–30; Z. Prościak, P. Czech, *Wykorzystanie informatycznych narzędzi do monitorowania floty pojazdów drogowych*, Bielsko-Biała 2022, s. 101–112.

- nawigacji osobistej, np. identyfikacja nieznanego obszaru, nadzór pracowników w czasie wykonywania swoich obowiązków, umiejscowienie na danym obszarze,
- finansowa, np. system pomiaru czasu,
- geodezyjna, np. bardzo dokładne (nawet do kilku milimetrów) wyznaczenie położenia,
- badań naukowych³⁶.

Tak szerokie zastosowanie tej technologii pociągnęło za sobą rozwój urządzeń umożliwiających odbiór sygnału GPS, doprowadzając do ich miniaturyzacji, kompaktowości. Jako przykład można podać:

- lokalizator GPS dla seniora z przyciskiem SOS³⁷,
- lokalizator GPS do śledzenia samochodu³⁸,
- rowerowy GPS w tylnej lampce z lokalizacją na żądanie³⁹,
- zegarek GPS dla dziecka z możliwością komunikacji za pomocą głosu⁴⁰,
- lokalizator GPS dla psa z sygnalizacją LED⁴¹,
- lokalizator GPS z alarmem o przekroczeniu prędkości⁴²,
- lokalizator GPS z funkcją blokady pompy paliwa⁴³.

Ponadto takie współczesne urządzenia są wyposażane w dodatkowe rozwiązania, np. wbudowany mikrofon i głośnik⁴⁴, nasłuch dźwięków z otoczenia⁴⁵, *geofencing*⁴⁶, które sprawiły, że stały się one *de facto* multifunkcyjne.

³⁶ J. Rutkowski, R. Kamprowski, P. Bąkiewicz, P. Woźniak, *Technika GPS...*, s. 14.

³⁷ <https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-dla-seniora-g22-przycisk-sos-i-namierzanie-gps-gsmlbsagpswifi-2235.html> (20.07.2023).

³⁸ <https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-mt90-server-do-sledzenia-samochodu-z-dostepem-przez-internet-761.html> (20.07.2023).

³⁹ <https://www.spyshop.pl/rowerowy-lokalizator-gps-z-lokalizacja-na-zadanie-1818.html> (20.07.2023).

⁴⁰ <https://www.spyshop.pl/zegarek-gps-w4-dla-dziecka-z-dwustronna-komunikacja-glosowa-1220.html> (20.07.2023).

⁴¹ <https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-dla-psa-tkstar-na-wieczorne-spacery-1365.html> (20.07.2023).

⁴² <https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-tk102-z-alarmem-o-przekroczeniu-predkosci-1306.html> (20.07.2023).

⁴³ <https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-z-blokada-pompy-paliwa-mvt600-1251.html> (20.07.2023).

⁴⁴ Dzięki temu rozwiązaniu właściciel danego urządzenia może wezwać pomoc za pomocą przycisku SOS. Wówczas następuje nawiązanie kontaktu z kolejno ustalonymi numerami telefonów, aż do momentu odebrania połączenia.

⁴⁵ Usługa ta jest uruchamiana poprzez wykonanie połączenia z tzw. uprzywilejowanego numeru.

⁴⁶ Usługa ta daje możliwość określenia obszarów, po których przekroczeniu np. 1) zostanie zaalarmowany opiekun osoby starszej; 2) na mapie pojawi się punkt wskazujący miejsce przekroczenia wraz z datą i godziną.

Katalog wybranych metod prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz instytucje uprawnione do ich przeprowadzania

Zasadne jest zajęcie się w tym miejscu kolejnym wątkiem umożliwiającym przeanalizowanie – w sposób pełny – wybranego przez autora zagadnienia. Konieczne jest więc zwrócenie uwagi nie tylko na obserwację, ale i pozostałe metody prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych (istota, podmioty uprawnione do ich prowadzenia). Należy mieć bowiem na uwadze, że zainstalowanie np. lokalizatora GPS w samochodzie należącym do osoby trzeciej po to, by móc prowadzić (w sposób dla niej niejawny) obserwację drogi jej przemieszczenia się i tym samym ustalić aktualne miejsca pobytu, narusza prawo i może prowadzić do poniesienia odpowiedzialności karnej⁴⁷. Dlatego tak ważne jest wskazanie metod prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych oraz podmiotów uprawnionych do ich stosowania.

Przechodząc do sedna, J. Widacki pisze, że „czynności operacyjno-rozpoznawcze są umocowanymi ustawowo, z reguły niejawnymi działaniami organów państwowych, realizowanymi w celach informacyjnych, prewencyjnych, wykrywczych, lub dowodowych (a w przypadku służb wywiadowczych mających ponadto znaczenie polityczne, militarne i gospodarcze)”⁴⁸.

Jednak trzeba *expressis verbis* podkreślić, że czynności tego rodzaju nie zostały zdefiniowane w drodze ustawy, co – jak podnosi się niekiedy w literaturze – wywołuje szereg nieporozumień natury legislacyjnej, ponieważ każda z instytucji dysponująca tego rodzaju prerogatywami w różny sposób odbiera ich istotę⁴⁹. Zatem to doktrynie pozostawiono problematykę związaną z wyjaśnieniem tego pojęcia. Poza wskazaną powyżej propozycją J. Widackiego swoje stworzyli m.in. T. Hanausek⁵⁰, L. Schaff⁵¹, S. Hoc⁵², S. Owczarski⁵³ oraz M. Kulicki⁵⁴.

⁴⁷ Tym wątkiem autor zajął się w kolejnej części przedmiotowego opracowania.

⁴⁸ *Kryminalistyka*, red. J. Widacki, Warszawa 2018, s. 135.

⁴⁹ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych metodach dowodzenia przestępstw*, Warszawa 2020, s. 133.

⁵⁰ T. Hanausek, *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 2005, s. 133. Przypis za: E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych...*, Warszawa 2020, s. 134.

⁵¹ L. Schaff, *O niektórych problemach dotyczących zakresu postępowania przygotowawczego*, „Nowe Prawo” 1957, nr 12, s. 130. Przypis za: K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych*, „Roczniki Nauk Prawnych”, t. XXII, nr 4, s. 115.

⁵² S. Hoc, *Zagadnienia odpowiedzialności karnej za szpiegostwo*, Warszawa 1985, s. 339–340. Przypis za: K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 115.

⁵³ S. Owczarski, *Problematyka postępowania operacyjnego w świetle prawa i praktyki*, „Przegląd Sądowy” 1994, nr 4, s. 70. Przypis za: K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 115.

⁵⁴ M. Kulicki, *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 1994, s. 63–64. Przypis za: K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 116.

Autor w tym miejscu pragnie zaznaczyć, że swego czasu podjęto próbę wprowadzenia legalnej definicji tego rodzaju czynności, a miało to miejsce w projekcie ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych, której art. 2 ust. 1 i 2 stanowił, że „czynności operacyjno-rozpoznawcze to zespół przedsięwzięć, jawnych i niejawnych prowadzonych wyłącznie w celu: rozpoznania, zapobiegania i wykrywania przestępstw; odnajdywania osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiarem sprawiedliwości oraz osób zaginionych, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ich zaginięcie jest wynikiem przestępstwa, a także odnajdywanie rzeczy utraconych w wyniku przestępstwa lub mających związek z przestępstwem; ustalenia tożsamości osób i zwłok, w przypadku uzasadnionego podejrzenia przestępczego działania. Czynności operacyjno-rozpoznawcze w szczególności polegają na: uzyskiwaniu, gromadzeniu, przetwarzaniu i sprawdzaniu w sposób jawny i niejawnym informacji o przestępstwach; uzyskiwaniu dokumentacji, próbek i materiałów porównawczych w celu ujawnienia lub zabezpieczenia dowodów przestępstwa”⁵⁵.

Abstrahując od problematyki natury definicyjnej, którą bardzo dobrze w swojej pracy przeanalizowała K. Ożóg-Wróbel⁵⁶, rodzimy system prawny daje jednak możliwość dość szczegółowego wyznaczenia ich zakresu, ponieważ w odpowiednich ustawach w sposób wyczerpujący wskazano, jakie czynności operacyjno-rozpoznawcze i według jakich zasad mogą być podejmowane⁵⁷. Ergo czynności te mogą być realizowane tylko przez określone w ustawach instytucje państwowe, tj.:

- Policję,
- Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencję Wywiadu,
- Straż Graniczną,
- Krajową Administrację Skarbową,
- Centralne Biuro Antykorupcyjne,
- Służbę Kontrwywiadu Wojskowego i Służbę Wywiadu Wojskowego,
- Żandarmerię Wojskową,
- Służbę Ochrony Państwa.

Odnosząc się z kolei do katalogu metod prowadzenia tego rodzaju czynności, należy – na zasadzie wprowadzenia do ich prezentacji – wspomnieć, iż możemy je podzielić chociażby na proste (np. wywiad) oraz złożone (np. kontrola operacyjna)⁵⁸.

Poniżej przedstawiono przykładowe metody prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych, przy czym – mając na uwadze zakres przedmiotowy niniejszego opracowania – autor skupił się na przedstawieniu istoty tych, które

⁵⁵ http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/projekty/353_p.htm (20.07.2023).

⁵⁶ K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 113–145.

⁵⁷ Por. *Kryminalistyka*, red. J. Widacki, Warszawa 2018, s. 135, 137.

⁵⁸ Por. E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych...*, s. 137.

wybrał do omówienia w tym miejscu. Zatem ich prezentację należy rozpocząć od wywiadu, który polega na zbieraniu przez funkcjonariuszy informacji dotyczących osób, przedmiotów i zdarzeń⁵⁹. Realizowany może być on np. w miejscu pracy czy zamieszkania, środowisku sąsiedzkim czy też towarzyskim. Przeprowadzenie wywiadu w sposób jawny (osoba wie, że prowadzi konwersację z funkcjonariuszem, ale nie jest jej znany prawdziwy cel tej rozmowy) sprawia, że zdobyte w ten sposób informacje nabywają walor materiału procesowego⁶⁰. Z kolei realizacja wywiadu w sposób niejawnny (osoba uczestnicząca w rozmowie nie zna prawdziwego celu rozmowy oraz nie wie, że jej aktywnym uczestnikiem jest *de facto* funkcjonariusz, ponieważ ten tego nie demonstruje) sprawia, że przybiera on wówczas postać metody pracy operacyjnej⁶¹. Informacje uzyskane w drodze wywiadu niejawnego (utrwalane poprzez sporządzenie notatek, meldunków operacyjnych) niejednokrotnie mają duże znaczenie w procesie karnym, ale po ich przełożeniu na formę procesową przybierają postać zeznań i wyjaśnień⁶². Zdaniem autora rację mają ci przedstawiciele doktryny, którzy postulują, aby przy realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych wprowadzić do porządku prawnego i stosować pojęcie *wywiad operacyjny*⁶³. Termin *wywiad* używany bywa zarówno w kontekście realizacji wyżej wymienionych czynności oraz np. wywiadu środowiskowego uregulowanego w art. 214 k.p.k., co może wywoływać pewne niejasności⁶⁴. W związku z tym zgłoszony i popierany powyżej postulat jest jak najbardziej racjonalny.

Kolejną prezentowaną w tym miejscu metodą prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych jest analiza operacyjna, która polega na poszukiwaniu, ustalaniu zależności między:

- informacjami odnoszącymi się do sprawcy czynu zabronionego lub samego czynu zabronionego,
- innymi danymi, np. tymi ułożowanymi w bazach danych⁶⁵.

Analiza operacyjna⁶⁶ stanowi typ analizy kryminalnej, której celem jest ujawnienie czynu zabronionego, identyfikacja, pojmanie sprawcy oraz zajęcie, konfiskata przedmiotu przestępstwa w możliwe jak najkrótszym czasie⁶⁷. Wyko-

⁵⁹ *Ibidem*, s. 139.

⁶⁰ J. Kasprzak, B. Młodziejowski, W. Kasprzak, *Kryminalistyka. Zarys...*, s. 219.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² Z. Niemczyk, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze i możliwość wykorzystania ich rezultatów w postępowaniu karnym*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2013, nr 3(9), s. 10–11.

⁶³ Stanowisko takie prezentuje J. Kudła. Zostało ono przytoczone w artykule: K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 122–123.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ Z. Niemczyk, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze...*, s. 12–13.

⁶⁶ Określana również niekiedy mianem analizy taktycznej.

⁶⁷ K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 125.

nując tę czynność, należy skupić się na jednym lub kilku przypadkach, biorąc przy tym pod uwagę szereg danych osobowych i nieosobowych mających związek z określonymi działaniami o charakterze dochodzeniowo-śledczym⁶⁸. Efekty jej przeprowadzenia są stosowane podczas oceny policyjnych działań w konkretnych sprawach oraz w procesie ustalania dodatkowych, nowych celów operacyjnych czy budowie wersji kryminalistycznych (ogólnych, częściowych, futurystycznych)⁶⁹. Warto również w tym miejscu odnotować, że E. Gruza wskazuje na cztery rodzaje analizy operacyjnej:

- analizę przestępstwa polegającą na przeprowadzeniu (w sposób chronologiczny) rekonstrukcji danego zdarzenia,
- analizę porównawczą polegającą na odnajdywaniu informacji (na podstawie ustalonych kryteriów) dotyczących podobnych, zrealizowanych przestępstw,
- analizę grup przestępczych polegającą na wykorzystaniu wszelkich dostępnych informacji (np. procesowych, pozap procesowych) w odtwarzaniu struktury danej grupy przestępczej i jej działalności,
- analizę profilu szczególnego polegającą na ustaleniu sylwetki (fizycznej i psychicznej) sprawcy, bazując na opisie przestępstwa, które zostało popełnione⁷⁰.

Następną wybraną do zaprezentowania metodą prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych jest kontrola operacyjna. Polega ona na niejawnym:

- „uzyskiwaniu i utrwalaniu treści rozmów prowadzonych przy użyciu środków technicznych, w tym za pomocą sieci telekomunikacyjnych;
- uzyskiwaniu i utrwalaniu obrazu lub dźwięku osób z pomieszczeń, środków transportu lub miejsc innych niż miejsca publiczne;
- uzyskiwaniu i utrwalaniu treści korespondencji, w tym korespondencji prowadzonej za pomocą środków komunikacji elektronicznej;
- uzyskiwaniu i utrwalaniu danych zawartych w informatycznych nośnikach danych, telekomunikacyjnych urządzeniach końcowych, systemach informatycznych i teleinformatycznych;
- uzyskiwaniu dostępu i kontroli zawartości przesyłek”⁷¹.

Mając powyższe na uwadze, można stwierdzić, że w czasie trwania kontroli operacyjnej można pozyskiwać informacje pochodzące zarówno z kontrolowania treści korespondencji lub zawartości przesyłek, bez stosowania szczególnych środków technicznych (np. listy, paczki), jak i zastosowania urządzeń służących do:

⁶⁸ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych...*, s. 145.

⁶⁹ *Ibidem*, za: P. Michna, *Analityczne pliki robocze (Analysis Work Files) Europolu – nowe perspektywy międzynarodowej współpracy polskiej Policji w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej*, „Policja” 2005, nr 1, s. 38.

⁷⁰ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych...*, s. 145, za: P. Chlebowicz, J. Kamińska, *Operacyjna analiza kryminalna w służbach policyjnych*, Warszawa 2015, s. 18–19.

⁷¹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 2023, poz. 171), art. 19 ust. 6.

- kontroli rozmów oraz ich rejestrowania,
- kontroli wiadomości zawartych w elektronicznych systemach przetwarzania danych oraz ich rejestrowania,
- obserwacji i rejestracji zdarzeń w pomieszczeniach (np. rozmowy telefoniczne, SMS-y, dane przesyłane pocztą elektroniczną)⁷².

Przepisy dotyczące danych formacji określają zadania, cele, w świetle których można wykonywać kontrolę operacyjną. Jest to np. „zapobieganie popełnieniu przestępstwa, jego wykrycie, ustalenie sprawcy, uzyskanie i utrwalenie dowodów”⁷³. Ponadto poszczególne ustawy zawierają katalogi typów czynów zabronionych, które dają możliwość stosowania wobec nich kontroli operacyjnej⁷⁴. Rację ma Z. Niemczyk, pisząc, że „ustawodawca wychodzi bowiem z założenia, że tak daleka ingerencja w prawo do komunikowania się może być realizowana tylko w przypadku podejrzenia popełnienia najpoważniejszych przestępstw umyślnych”⁷⁵.

Z kolei zakup kontrolowany⁷⁶ może polegać na niejawnym zakupieniu przedmiotu pochodzącego z przestępstwa. Sprzedawca nie wie wówczas, że jego klientem jest funkcjonariusz, który bierze udział w tej transakcji z tytułu przeprowadzanych czynności (istota niejawności podjętego działania)⁷⁷. Ponadto zakup kontrolowany może przybrać formę:

- niejawnego nabycia lub przejęcia przedmiotów ulegających przypadkowi albo których wytwarzanie, posiadanie, przewożenie lub obrót którymi jest zabroniony⁷⁸,
- wręczenia, przyjęcia korzyści majątkowej (łapówki)⁷⁹.

Czynność ta może być realizowana pod warunkiem istnienia uzasadnionego podejrzenia, że dana osoba, wobec której prowokacja ma być podjęta, „popełnia już przestępstwo (lub przestępstwa) takie, jak te, do których ma być prowokowana”⁸⁰. Funkcjonariusz danej formacji mający prawo do jej realizacji określany jest jako „policjant działający pod przykryciem”, ponieważ ukrywa swoją prawdziwą tożsamość, fakt pełnienia służby np. w CBA, ABW oraz rzeczywisty cel podejmowanych czynności⁸¹. Warto również odnotować, że zakup kontrolowany stanowi swoisty ustawowy kontratyp w stosunku do art. 235 k.k. Rację ma J. Widacki, pisząc, że stosowanie zakupu kontrolowanego nie jest dopuszczalne

⁷² Z. Niemczyk, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze...*, s. 14.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *Ibidem*.

⁷⁵ *Ibidem*.

⁷⁶ Określany jest również jako prowokacja policyjna.

⁷⁷ J. Kasprzak, B. Młodziejowski, W. Kasprzak, *Kryminalistyka. Zarys...*, s. 219.

⁷⁸ K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 134-135.

⁷⁹ *Kryminalistyka*, red. J. Widacki, Warszawa 2018, s. 140.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 135.

w celu weryfikacji uczciwości⁸². Takiego zachowania nie można uznawać za kontratyp, ale z całą pewnością stanowić będzie ono podżeganie do popełnienia przestępstwa⁸³.

Kolejną prezentowaną w niniejszym opracowaniu metodą prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych jest przesyłka niejawnie nadzorowana (kontrolowana). Polega ona na niejawnym nadzorowaniu wytwarzania, przemieszczania, przechowywania i obrotu przedmiotami przestępstwa⁸⁴. Mając na uwadze przepisy poszczególnych ustaw kompetencyjnych, można stwierdzić, że czynność ta polega na monitorowaniu:

- „przesyłek, wobec których zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że mogą zawierać przedmioty przestępstwa;
- nieruchomości lub przedmiotów ruchomych, w tym pojazdów, w stosunku do których zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że są wykorzystywane do wytwarzania, przemieszczania, przechowywania lub obrotu przedmiotami przestępstwa;
- osób, co do których zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że mogą wytwarzać, przemieszczać, przechowywać lub dokonywać obrotu przedmiotami przestępstwa”⁸⁵.

Przykładowo można przeprowadzić taką czynność w sytuacji, gdy zorganizowana grupa przestępcza prowadząca nielegalną działalność korzysta z legalnego przewozu po to, by przetransportować w dane miejsce przedmioty, których posiadanie, wytwarzanie jest nielegalne (np. narkotyki, papierosy i alkohol bez akcyzy)⁸⁶. Efektem rzetelnie wykonanej pracy przez funkcjonariuszy może być wówczas ujawnienie takiego przemytu, zabezpieczenie pochodzących z niego przedmiotów, ale również identyfikacja osób zaangażowanych w realizację takiego procederu⁸⁷. Ponadto można monitorować miejsca, czyli tzw. dziuple, w których to przestępcy przez jakiś czas przetrzymują przedmioty pochodzące z przestępstwa czy np. materiały wybuchowe, broń palną⁸⁸. Ergo należy uznać, że celem poddanej analizie metody jest nie tylko dokumentowanie nielegalnej aktywności, ale też ustalenie tożsamości osób w nią zaangażowanych oraz przejęcie przedmiotów pochodzących przestępstwa⁸⁹.

Współpraca z osobowymi źródłami informacji (OZI) stanowi kolejną wybraną przez autora do przedstawienia metodę prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych. Polega ona na zbieraniu, przekazywaniu informacji funkcjonariuszom

⁸² *Kryminalistyka*, red. J. Widacki, Warszawa 2018, s. 140.

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ M. Bożek, *Charakterystyka ustawowych uprawnień operacyjnych służb specjalnych*, „Rocznik Administracji Publicznej” 2015, nr 1, s. 41.

⁸⁵ M. Bożek, *Charakterystyka ustawowych...*, s. 41.

⁸⁶ K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 137.

⁸⁷ Z. Niemczyk, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze...*, s. 20.

⁸⁸ K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 137.

⁸⁹ M. Bożek, *Charakterystyka ustawowych...*, s. 41.

szom lub realizowaniu zleconych przez nich zadań⁹⁰. E. Gruza podaje, że do katalogu osobowych źródeł informacji należą osoby informujące, informatorzy, współpracownicy oraz agenci⁹¹. Odnosząc się do powyższego, należy wyjaśnić, że:

1. Osoby informujące to takie, które sporadycznie przekazują informacje funkcjonariuszom.
2. Informatorzy to osoby, które zostały specjalnie pozyskane przez funkcjonariuszy lub samodzielnie, autonomicznie dostarczają im interesującą ich wiedzę.
3. Współpracownicy to z kolei osoby pozyskane z grupy informatorów, które wyraziły zgodę na daną współpracę i warunki, na podstawie których ma ona się odbywać. Zalicza się do nich: współpracowników tajnych, doraźnych, pochodzących i bytujących w środowiskach kryminogennych oraz osoby posiadające tylko kontakt z przedstawicielami pewnych środowisk i informacje istotne w prowadzeniu czynności operacyjno-rozpoznawczych (np. osoby obsługujące szatnie w dyskotekach, barmani, handlowcy).
4. Agenci to wyjątkowe osobowe źródła informacji, ponieważ mogą nimi być tylko osoby wysoce dyspozycyjne, wyposażone w predyspozycje do realizacji czynności wpisujących się w zakres pracy operacyjnej⁹².

Istotne jest to, że wszystkie te osoby obowiązane są do utrzymania swojej działalności w tajemnicy nie tylko w okresie współpracy, ale również po jej zakończeniu⁹³. Dlatego też przekazywanie tym osobom wszelkich instrukcji nie powinno mieć miejsca w siedzibie instytucji, w której odbywa służbę dany funkcjonariusz. Najlepiej realizować tego rodzaju czynności w sposób maksymalnie dyskretny, na neutralnym gruncie, np. w wybranych miejscach publicznych⁹⁴. Osoby takie nierzadko przekazują funkcjonariuszom bardzo cenne informacje, które umożliwiają np. skierowanie postępowania przygotowawczego we właściwym kierunku związanym z poszukiwaniem dowodów.

Biorąc pod uwagę tematykę niniejszego artykułu, zdecydowano, że to właśnie jedna z najstarszych metod prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych, czyli obserwacja, powinna zostać zaprezentowana na samym końcu, w możliwie najbardziej szczegółowy sposób. *Ergo* należy ją pojmować jako *sui generis* sposób śledzenia tych osób, miejsc, rzeczy, w stosunku do których instytucje państwowe mają prawne podstawy realizowania przedmiotowej czynności⁹⁵. Faktem jest, że zalicza się ją do prostych metod, ale należy mieć świadomość, że tak naprawdę jest ona dość rozbudowana pod kątem logistycznym

⁹⁰ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych...*, s. 139–140.

⁹¹ *Ibidem*, s. 140.

⁹² *Ibidem*.

⁹³ K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 128.

⁹⁴ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych...*, s. 140.

⁹⁵ K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 126.

i w jej ramach może dojść do wykorzystania, konieczności koordynacji pracy wielu funkcjonariuszy oraz zaawansowanych środków technicznych.

Przedstawiciele doktryny wskazują, że obserwacja może być:

- doraźna: prowadzona przez funkcjonariusza, który nie został wyposażony w wiedzę dotyczącą taktyki realizacji tej czynności oraz w specjalistyczny sprzęt⁹⁶,
- planowa: realizowana po uprzednim przygotowaniu wraz z zastosowaniem środków pracy operacyjnej (technicznych oraz osobowych)⁹⁷,
- stacjonarna: prowadzona z kilku stałych miejsc⁹⁸,
- towarzysząca: ma miejsce wtedy, gdy osoba poddana obserwacji przemieszcza się (pieszo lub jakimś środkiem transportu), a funkcjonariusz za nią podąża⁹⁹,
- ciągła: wykonywana jest nieustannie przez pewien czas¹⁰⁰,
- okresowa: realizowana jest tylko w wybranych godzinach, miejscach¹⁰¹,
- tajna: prowadzona jest np. z ukrycia, dzięki czemu funkcjonariusz nie jest widoczny dla obiektu obserwowanego¹⁰²,
- jawna: prowadzona jest w sposób nieujawniony przed obiektem poddanym obserwacji¹⁰³,
- kombinowana: skupiająca w sobie działania podejmowane w sposób zarówno skryty, jak i jawny¹⁰⁴.

Istotne jest to, że obserwacja może być prowadzona nie tylko z bezpośrednim wykorzystaniem zmysłów, ale również pośrednio, czyli za pomocą takiego sprzętu, jak kamery, noktowizory itp.¹⁰⁵ Na pewno do pośredniej, niejawnej formy prowadzenia obserwacji należy zaliczyć wykorzystanie systemu GPS – szczegółowo przedstawionego w niniejszym opracowaniu – pod postacią lokalizatorów GPS, których specyfika działania, zaawansowana pod względem technologicznym wysoka funkcjonalność z całą pewnością ułatwia czy też wspomaga proces prowadzenia obserwacji w sposób niejawny dla osoby nią objętej¹⁰⁶. Wykorzystanie *de iure* takich środków wpisujących się w sferę tzw. techniki operacyjnej jest możliwe wyłącznie przez uprawnione do tego instytucje pań-

⁹⁶ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych...*, s. 138.

⁹⁷ *Ibidem*.

⁹⁸ J. Kasprzak, B. Młodziejowski, W. Kasprzak, *Kryminalistyka. Zarys...*, s. 220.

⁹⁹ *Kryminalistyka*, red. J. Widacki, Warszawa 2018, s. 140.

¹⁰⁰ *Ibidem*.

¹⁰¹ *Ibidem*.

¹⁰² Z. Niemczyk, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze...*, s. 11.

¹⁰³ E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych...*, s. 138.

¹⁰⁴ Z. Niemczyk, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze...*, s. 12.

¹⁰⁵ T. Hanausek, *Zarys taktyki kryminalistycznej*, Warszawa 1994, s. 108. Przypis za: K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 126.

¹⁰⁶ P. Kosmaty, *Obserwacja jako czynność operacyjno-rozpoznawcza – kto może ją prowadzić*, <https://www.rp.pl/prawo-karne/art1360341-obserwacja-jako-czynnosc-operacyjno-rozpoznawcza-kto-moze-ja-prowadzic> (24.07.2023).

stwowe i tylko w określonych przepisami prawa sytuacjach¹⁰⁷. Powyższe stwierdzenie ma ogromne znaczenie dla zagadnień będących przedmiotem analizy w kolejnej części przedmiotowego opracowania. Odnosząc się jeszcze do tego rodzaju środków, warto podać, że umożliwiają one nie tylko gromadzenie informacji, pozyskiwanie dowodów, identyfikację sprawców przestępstw, ale pełnią również funkcje prewencyjne, zapobiegające w popełnieniu przestępstwa¹⁰⁸. Tak więc ich rola chociażby w procesie pozyskiwania informacji, dowodzenia sprawstwa jest ogromna i jak słusznie podkreśla K. Ożóg-Wróbel, „nie do zastąpienia innymi działaniami”¹⁰⁹.

Do katalogu celów prowadzenia obserwacji należy zaliczyć m.in. ustalenie obecności osób w określonym miejscu, zidentyfikowanie członków zorganizowanej grupy przestępczej, wskazanie osobowych źródeł dowodowych (np. świadków), zatrzymanie sprawców na gorącym uczynku¹¹⁰. Rację mają P. Łabuz oraz T. Safjański odnośnie do tego, że katalog celów związanych z realizacją tej metody ma charakter otwarty, ponieważ mogą one wyłonić się nie tylko przed zaplanowaną do wykonania obserwacją, ale także w czasie jej trwania¹¹¹. Ponadto nie jest przecież możliwe stworzenie tak dokładnego planu realizacji obserwacji, który odpowiadałby na każdą ewentualność związaną np. z poziomem jej trudności, zapewnieniem odpowiedniego maskowania funkcjonariuszowi prowadzącemu obserwację oraz całej czynności, zachowaniem osoby obserwowanej i poziomem zaawansowania wdrożonych przez nią działań wymierzonych w obserwację czy też postępowaniem osób współpracujących w czasie realizacji czynności z podmiotem obserwowanym¹¹².

W Polsce obserwację można prowadzić na podstawie ustawy o:

- Policji (art. 15 ust. 1 pkt 5a)¹¹³,
- Straży Granicznej (art. 11 ust. 1 pkt 7 i 7b w zw. z art. 11 ust. 5a)¹¹⁴,
- Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (art. 14 ust. 1 pkt 6)¹¹⁵,
- Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (art. 23 ust. 1 pkt 6)¹¹⁶,

¹⁰⁷ K. Ożóg-Wróbel, *Katalog metod...*, s. 133.

¹⁰⁸ *Ibidem*, s. 133–134.

¹⁰⁹ *Ibidem*, s. 134.

¹¹⁰ Z. Niemczyk, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze...*, s. 12.

¹¹¹ P. Łabuz, T. Safjański, *Działania kontrwykrywcze grup przestępczych ukierunkowane na ograniczenie skuteczności obserwacji prowadzonej w ramach działań operacyjnych*, „Problemy Kryminalistyki” 2017, nr 298(4), s. 21.

¹¹² *Ibidem*.

¹¹³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. 2023, poz. 171).

¹¹⁴ Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. 2023, poz. 1080).

¹¹⁵ Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U. 2022, poz. 1900).

¹¹⁶ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. 2023, poz. 1136).

- Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (art. 29 ust. 1)¹¹⁷,
- Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (art. 17 ust. 1 pkt 10a)¹¹⁸,
- Krajowej Administracji Skarbowej (art. 117 ust. 1)¹¹⁹,
- Służbie Ochrony Państwa (art. 21 pkt 8)¹²⁰.

Prezentacja powyższych wybranych metod prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych ukazuje, że w sposób znaczący wkraczają one w sferę wolności obywatelskich (np. w prawo do prywatności) zagwarantowanych przez Konstytucję RP¹²¹, która to stoi na ich straży. Na dowód powyższego można podać następujące artykuły ustawy zasadniczej:

- art. 47: „każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym”,
- art. 49: „zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony”,
- art. 50: „zapewnia się nienaruszalność mieszkania. Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony”,
- art. 51 ust. 2: „władze publiczne nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym”.

Jednak wartości te nie podlegają ochronie absolutnej, ponieważ w myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP „ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”. Mając powyższe na uwadze, należy stwierdzić, że metody prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych, które przecież ze swej istoty mocno ingerują w prawa i wolności obywatelskie, mogą być realizowane, ale wyłącznie wtedy, gdy dane podmioty będą miały ustawową legitymację do ich stosowania, zostaną dokładnie opisane w ustawach, a regulacje te nie będą

¹¹⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U. 2023, poz. 81).

¹¹⁸ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U. 2023, poz. 1266).

¹¹⁹ Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. 2023, poz. 615).

¹²⁰ Ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz.U. 2023, poz. 66).

¹²¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483).

wychodzić poza ramy tego, co jest konieczne w demokratycznym państwie prawa do zachowania bezpieczeństwa i porządku publicznego¹²².

Rację ma więc J. Widacki, że z uwagi na specyfikę tego rodzaju czynności zachodzi „konieczność objęcia ich ścisłą reglamentacją prawną, poddanie tych spośród nich, które w prawa i wolności ingerują najgłębiej kontroli sądowej i tam, gdzie tej kontroli nie ma, kontroli wewnętrznej według szczegółowo opisanych procedur”¹²³.

Prowadzenie usług detektywistycznych a problematyka związana z realizacją czynności operacyjno-rozpoznawczej ustawowo zastrzeżonej dla określonych instytucji państwowych – aspekty prawnokarne

Ostatnią, merytoryczną część przedmiotowego opracowania autor poświęca zagadnieniu związanemu z przeprowadzeniem prawnokarnej oceny zachowania polegającego na prowadzeniu obserwacji (przy zastosowaniu lokalizatora GPS) przez licencjonowanego detektywa celem uzyskania (w sposób niejawnny dla osoby objętej zleceniem) informacji o drodze przemieszczania się i miejscu jej przebywania.

Tytułem wstępu należy wspomnieć, że działalność detektywistyczna w Polsce regulowana jest w drodze ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o usługach detektywistycznych¹²⁴. Przyjmuje się, iż branża detektywistyczna zaczęła formować się na początku lat 90. wraz z pojawieniem się prywatnego sektora ochrony¹²⁵. Pomijając jednak zagadnienia związane z historią świadczenia tego rodzaju usług – nie stanowią one obszaru istotnego dla rozważań podejmowanych w niniejszej części artykułu – należy wskazać, że w myśl art. 2 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy usługi detektywistyczne to czynności polegające na uzyskiwaniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji o osobach, przedmiotach i zdarzeniach. Realizowane są na podstawie umowy zawartej ze zleceniodawcą, ale w formach i zakresach niezastrzeżonych dla organów czy też instytucji państwowych na mocy odrębnych przepisów, a w szczególności:

- 1) „w sprawach wynikających ze stosunków prawnych dotyczących osób fizycznych;
- 2) w sprawach wynikających ze stosunków gospodarczych dotyczących:

¹²² *Kryminalistyka*, red. J. Widacki, Warszawa 2018, s. 137.

¹²³ *Ibidem*, s. 136.

¹²⁴ Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o usługach detektywistycznych (Dz.U. 2020, poz. 129).

¹²⁵ J. Kudła, R. Pawlik, *Wykonywanie usług detektywistycznych z użyciem środków technicznych umożliwiających uzyskiwanie w sposób niejawnny informacji i dowodów*, „Prokuratura i Prawo” 2018, nr 4, s. 104–105.

- a) wykonania zobowiązań majątkowych, zdolności płatniczych lub wiarygodności w tych stosunkach,
 - b) bezprawnego wykorzystywania nazw handlowych lub znaków towarowych, nieuczciwej konkurencji lub ujawnienia wiadomości stanowiących tajemnicę przedsiębiorstwa lub tajemnicę handlową;
- 3) sprawdzanie wiarygodności informacji dotyczących szkód zgłaszanych zakładom ubezpieczeniowym;
 - 4) poszukiwanie osób zaginionych lub ukrywających się;
 - 5) poszukiwanie mienia;
 - 6) zbieranie informacji w sprawie, w której toczy się postępowanie karne, postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe albo inne, jeżeli w toku postępowania można zastosować przepisy prawa karnego”.

Istotne jest też to, że detektyw, realizując czynności, o których wspomniano powyżej, powinien postępować zgodnie z zasadami etyki oraz być lojalnym w stosunku do osoby zlecającej usługę. Zobowiązany jest także do realizowania swoich zadań starannie, aby nie doszło do naruszenia wolności, praw człowieka i obywatela (art. 6 ustawy o usługach detektywistycznych). Ponadto z uwagi na art. 7 przedmiotowej ustawy, wykonując swoje usługi, nie może stosować środków technicznych, metod, czynności operacyjno-rozpoznawczych, które zostały zastrzeżone dla organów upoważnionych na podstawie odrębnych przepisów (art. 7 ustawy o usługach detektywistycznych). Natomiast detektyw – jeżeli przepisy innych ustaw nie stanowią inaczej – w trakcie wykonywania swoich czynności może pozyskiwać informacje od osób fizycznych, przedsiębiorców, instytucji oraz organów administracji rządowej lub też samorządowej (art. 9 ustawy o usługach detektywistycznych).

Wynika z tego, że ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie katalogu zamkniętego informacji, jakie detektyw może pozyskiwać w ramach przyjętego zlecenia. Dowodzi tego użycie przez ustawodawcę formuły *w szczególności*, ograniczenia dotyczą bowiem kwestii związanych z metodami ich pozyskiwania¹²⁶. Czy zatem przeprowadzenie przez detektywa obserwacji z wykorzystaniem lokalizatora GPS celem pozyskania informacji o trasie przemieszczania się i miejscu przebywania danej osoby w sposób niejawni (dla osoby nią objętej) jest prawnie dopuszczalne? Zdaniem autora nie, ponieważ tego rodzaju czynność z wykorzystaniem środka technicznego (w tym przypadku GPS) została zastrzeżona wyłącznie dla odpowiednich instytucji wymienionych w poprzedniej części przedmiotowego opracowania. Należy *expressis verbis* podkreślić, że ustawodawca dopuścił możliwość podejmowania tego rodzaju czynności, ale tylko przez określone w przepisach organy i w określonych prawem przypad-

¹²⁶ *Ibidem*, s. 109.

kach. Jest zatem oczywiste, że nie mogą ich wykonywać (w jakimkolwiek zakresie) detektywi¹²⁷. Ustawodawca nie przewidział wobec tej grupy zawodowej takiej możliwości.

Koniecznien w tym miejscu – na poparcie powyższego stanowiska – należy powołać się na postanowienie Sądu Najwyższego, w którym stwierdzono, że „sformułowanie «czynności zastrzeżone dla odpowiednich organów» obejmuje swoim zakresem wyłącznie działania organów władzy publicznej podejmowane w granicach ustawowego upoważnienia. Z tego powodu, owo zastrzeżenie należy rozumieć jako dopuszczenie przez ustawodawcę (przy spełnieniu określonych przesłanek) stosowania przez odpowiednie organy środków, metod i czynności, które – w braku takiego upoważnienia – stanowiłyby zachowania nielegalne, a wręcz przestępne. Skoro bowiem ustawodawca dopuszcza możliwość stosowania takich metod środków i czynności przez określone służby, i to w dodatku nie zawsze, a tylko w razie zaistnienia szczegółowo określonych okoliczności, to w żadnej mierze nie można przyjąć, że takie środki, metody czy czynności miałyby być powszechnie dostępne dla każdego detektywa – czy szerzej, każdej osoby»¹²⁸.

Autor pragnie w tym miejscu zwrócić uwagę, że przedstawiony pogląd Sądu Najwyższego znalazł swoje potwierdzenie w doktrynie¹²⁹ oraz został spopularyzowany przez szereg osób świadczących usługi detektywistyczne¹³⁰.

Skoro ustalono, że takie zachowanie licencjonowanego detektywa jest niedopuszczalne, to należy w tym miejscu zadać pytanie, czy istnieją przepisy prawnokarne, które można by było zastosować w przypadku zaistnienia takiej sytuacji. Tak i jest to art. 45 ustawy o usługach detektywistycznych oraz art. 267 § 3 k.k.

Ergo art. 45 ustawy o usługach detektywistycznych brzmi: „kto podczas świadczenia usług detektywistycznych wykonuje czynności ustawowo zastrzeżone dla organów i instytucji państwowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do lat 3”. Stypizowany w powyższym przepisie został występki, którego przedmiotem ochrony jest prawo do dysponowania informacją¹³¹. Należy on do grupy typów czynów zabronionych: – indywidualnych, ponieważ może być popełniony tylko przez detektywa w czasie realizowania usług detektywistycznych,

¹²⁷ J. Brylak, *Ustawa o usługach detektywistycznych. Komentarz*, Warszawa 2016, Legalis, komentarz do art. 7, pkt 2.

¹²⁸ Postanowienie SN z dnia 28 listopada 2013 r., sygn. I KZP 17/13, Legalis nr 740034.

¹²⁹ Zob. S. Hoc, *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2013 r., IKZP 17/13*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2015, nr 1, s. 1–8.

¹³⁰ Zob. np. <https://detektyw.com.pl/monitoring-gps-a-prywatny-detektyw/> (24.07.2023); <https://dkdetektyw.pl/legalnosc-urzaden-gps/> (24.07.2023).

¹³¹ J. Brylak, *Ustawa o usługach...*, komentarz do art. 45, pkt 1.

- formalnych, ponieważ do jego dokonania nie jest wymagany skutek występujący pod postacią zdobycia konkretnej informacji,
- umyślnych i może być popełniony z *dolus directus* oraz *dolus eventualis*,
- ściganych z oskarżenia publicznego¹³².

Brzmienie komentowanej regulacji może wskazywać, że podmiotem typu czynu zabronionego może być każdy, kto wykonując usługi detektywistyczne, realizuje czynności przewidziane w ustawie dla organów i instytucji państwowych, czyli również osoba niebędąca licencjonowanym detektywem, która mimo to podejmuje czynności wpisujące się w zawód detektywa na podstawie umowy o pracę lub umowy cywilnoprawnej na rzecz podmiotu prowadzącego działalność detektywistyczną¹³³. Jednak nie mamy tutaj styczności z tego rodzaju podmiotem, ponieważ art. 7 sprawia, iż *de iure* mamy do czynienia z podmiotem indywidualnym. Zgodnie z nim detektyw, wykonując usługi detektywistyczne, nie może stosować środków technicznych oraz metod i czynności operacyjno-rozpoznawczych zastrzeżonych dla upoważnionych organów na mocy odrębnych przepisów. Detektywem może być wyłącznie osoba posiadająca licencję (art. 4 ust. 2 ustawy o usługach detektywistycznych). Należy w pełni zgodzić się z G. Gozdórem, że „podmiotem przestępstwa określonego w art. 45 może być przedsiębiorca będący jednocześnie detektywem oraz detektyw, który wykonuje czynności na podstawie stosunku pracy lub umowy cywilnoprawnej z przedsiębiorcą, który uzyskał wpis do rejestru usług detektywistycznych”¹³⁴.

Bez wątplenia czynność sprawcza zawarta w art. 45 polega na działaniu, ale jak należy rozumieć to, co kryje się pod sformułowaniem *czynności ustawowo zastrzeżone dla organów i instytucji państwowych* i jaką rolę w jego wykładni odgrywa art. 7? Otóż art. 7 w swoisty sposób doprecyzowuje treść art. 45, ponieważ wskazuje, że do katalogu zachowań podlegających karze należy również stosowanie środków technicznych, metod i czynności operacyjno-rozpoznawczych zastrzeżonych dla upoważnionych organów na mocy odrębnych przepisów. Artykuł 7 ułatwia więc przeprowadzenie wykładni art. 45 komentowanej ustawy¹³⁵. Na marginesie rozważań warto dodać, że nawet gdyby – czysto hipotetycznie – art. 7 w przedmiotowej ustawie się nie znajdował, to nie ma podstaw do tego, by twierdzić, że do katalogu czynności zastrzeżonych na rzecz organów, instytucji państwowych należy zaliczać wyłącznie czynności operacyjno-rozpoznawcze¹³⁶.

¹³² *Ibidem*, komentarz do art. 45, pkt 2, 5, 6.

¹³³ G. Gozdór, *Usługi detektywistyczne. Komentarz*, Warszawa 2006, Legalis, komentarz do art. 45, pkt 2.

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ P. Czarny, *Karalność posługiwania się lokalizatorem GPS przez licencjonowanego detektywa*, „Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu” 2022, nr 2, s. 313.

¹³⁶ *Ibidem*.

Stąd też licencjonowany detektyw, realizując w istocie „czynność ustawowo zastrzeżoną dla organów i instytucji państwowych”, swoim zachowaniem wypełnia znamiona typu czynu zabronionego określonego w art. 45 analizowanej ustawy. Karane jest więc – zdaniem autora – zachowanie licencjonowanego detektywa polegające na prowadzeniu obserwacji w sposób tajny (bez wiedzy osoby objętej zleceniem, za pomocą lokalizatora GPS) trasy jej przemieszczania się i ustalenia miejsca jej pobytu.

Przechodząc z kolei do art. 267 § 3 k.k., który brzmi: „tej samej karze podlega, kto w celu uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem lub oprogramowaniem”¹³⁷, należy wyjaśnić, że czyn zabroniony w nim określony ma charakter powszechny i może być popełniony tylko z *dolus directus*. Polega on na tym, że sprawca celem uzyskania informacji, do której nie jest uprawniony, zakłada lub też posługuje się urządzeniem podsłuchowym, wizualnym albo innym urządzeniem bądź też oprogramowaniem¹³⁸. Istotne jest też to, że ma on charakter formalny, czyli aby dana osoba mogła ponieść odpowiedzialność karną, to nie musi ona uzyskać danej informacji¹³⁹. Kwestią warunkującą przypisanie odpowiedzialności karnej jest bowiem wywołanie niebezpieczeństwa dla chronionych czynności związanych z przekazywaniem informacji w drodze założenia urządzenia, oprogramowania umożliwiającego jej uzyskiwanie lub posługiwania się nim, nie zaś pozyskanie takiej informacji¹⁴⁰.

Poprzez znanie *zakłada* należy rozumieć cały wachlarz możliwości związanych z instalacją urządzeń w miejscach, w których dana osoba ma zamiar powzięcia informacji¹⁴¹. Z kolei zwrot *posługuje się* obejmuje wszelkie czynności korzystania z tego typu urządzeń w miejscu lub też w czasie pozyskiwania informacji¹⁴².

Warto zwrócić w tym miejscu uwagę, że do grupy urządzeń podsłuchowych i wizualnych należy zaliczyć „każde urządzenie służące do utrwalania obrazu lub dźwięku, a zatem przeznaczone do tego celu urządzenie typu analogowego lub cyfrowego, np. aparat fotograficzny, magnetofon, dyktafon”¹⁴³. Natomiast lokalizator GPS umożliwiający zdobycie informacji o drodze poruszania się danej osoby i miejscu jej pobytu – zdaniem autora – jest tym „innym urządzeniem”, o którym mowa w komentowanym artykule.

¹³⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 2022, poz. 1138).

¹³⁸ S. Hoc, komentarz do art. 267 k.k. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2023, Legalis, pkt III 12.

¹³⁹ *Ibidem*, pkt III 12, 16.

¹⁴⁰ A. Sakowicz, komentarz do art. 267 k.k. [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, Legalis, pkt IV A c 6.

¹⁴¹ *Ibidem*, pkt IV A c 3.

¹⁴² *Ibidem*, pkt IV A c 4.

¹⁴³ Postanowienie SN z dnia 27 kwietnia 2016 r., sygn. III KK 265/15, Legalis nr 1460770.

Przedmiotem ochrony jest zabezpieczenie informacji przed dostępem ze strony osób nieuprawnionych¹⁴⁴. Ponadto przedstawiciele doktryny wymieniają m.in. poufność informacji, prawo do dysponowania nią z pominięciem innych osób oraz sferę prywatności¹⁴⁵. Nie ulega wątpliwości, że znamię *informacja* obejmuje także wiedzę o przemieszczaniu się danej osoby i miejscu jej przebywania. Jednak czy wpisuje się ona w pojęcie *informacja, do której* [sprawca – przyp. A.P.S.] *nie jest uprawniony*? Udzielając odpowiedzi na to pytanie, należy *expressis verbis* podkreślić, że dobro chronione, jakim jest sfera prywatności, z całą pewnością obejmuje też informacje o przebywaniu danej osoby w takim czy innym miejscu¹⁴⁶. Rację ma Sąd Najwyższy, że „tego rodzaju informacje mają, co do zasady, charakter poufny, o czym przesądza zazwyczaj, choćby w sposób dorozumiany, wola osoby przemieszczającej się. Prawo do dysponowania wiedzą o pobycie w określonym czasie i w określonym miejscu ma charakter podmiotowy i znajduje wyraźne oparcie w konstytucyjnie gwarantowanym prawie do ochrony życia prywatnego i rodzinnego (art. 47 Konstytucji RP)”¹⁴⁷. Zatem bezprawne założenie, posługiwanie się urządzeniem GPS, które służy do pozyskiwania informacji o trasie przemieszczania się, miejscu przebywania danej osoby, jest niedozwolone i wyczerpuje znamiona typu czynu zabronionego, określonego w art. 267 § 3 k.k.

Mając powyższe na uwadze, licencjonowany detektyw z uwagi m.in. na art. 7 ustawy o usługach detektywistycznych nie ma prawa do zakładania, posługiwania się urządzeniem GPS celem uzyskania informacji o drodze przemieszczana się i miejscu pobytu osoby objętej zleceniem w drodze prowadzenia w sposób niejawnym (dla tej osoby) obserwacji. Nie popełnia przestępstwa osoba, która prowadząc obserwację, posługuje się danym urządzeniem w celu uzyskania informacji, do której jest uprawniona¹⁴⁸. Jednak licencjonowany detektyw nie jest uprawniony do zakładania i posługiwania się lokalizatorem GPS celem pozyskania informacji, do których nie jest uprawniony. Tego rodzaju czynności (ukierunkowane na ustalenie np. miejsca pobytu danej osoby, trasy jej przemieszczenia się) mogą być podejmowane w sposób niejawnym (dla osoby nią objętej) wyłącznie przez instytucje dysponujących prawem do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych.

Podsumowanie

Reasumując, licencjonowany detektyw nie może wykonywać takich czynności, które stanowią wyłączną prerogatywę określonych w prawie organów, insty-

¹⁴⁴ R.G. Hałas, komentarz do art. 267 k.k. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześko-wiak, K. Wiak, Warszawa 2007, Legalis, pkt 2.

¹⁴⁵ A. Sakowicz, komentarz do art. 267 k.k., pkt I 5.

¹⁴⁶ Postanowienie SN z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. V KK 505/18, Legalis nr 2344836.

¹⁴⁷ *Ibidem*.

¹⁴⁸ A. Sakowicz, komentarz do art. 267 k.k., pkt IV A c 7.

tucji państwowych, w tym tych związanych z przeprowadzaniem czynności operacyjno-rozpoznawczych. Dzięki zagadnieniom przedstawionym w niniejszym opracowaniu należy przyjąć jednoznaczne stanowisko – licencjonowany detektyw nie ma prawa do prowadzenia obserwacji z wykorzystaniem lokalizatora GPS celem pozyskania informacji o trasie przemieszania się, miejscu pobytu osoby objętej zleceniem, utrzymanej w tajemnicy przed nią, czyli

w sposób dla niej niejawnym. Tego rodzaju zachowanie należy rozpatrywać przez pryzmat art. 45 ustawy o usługach detektywistycznych oraz art. 267 § 3 k.k. Przeprowadzając subsumpcję, może się okazać, że konieczne będzie zastosowanie kumulatywnej kwalifikacji prawnej składającej się z wyżej wymienionych przepisów¹⁴⁹. Autor pragnie zwrócić uwagę, że według art. 267 § 5 k.k. m.in. czyn zabroniony przewidziany przez ustawodawcę w art. 267 § 3 ścigany jest na wniosek pokrzywdzonego. Brak takiego wniosku sprawi, że nie będzie można zastosować kumulatywnej kwalifikacji prawnej czynu¹⁵⁰.

Bibliografia

- Bożek M., *Charakterystyka ustawowych uprawnień operacyjnych służb specjalnych*, „Rocznik Administracji Publicznej” 2015, nr 1.
- Brylak J., *Ustawa o usługach detektywistycznych. Komentarz*, Warszawa 2016, Legalis.
- Chlebowicz P., Kamińska J., *Operacyjna analiza kryminalna w służbach policyjnych*, Warszawa 2015.
- Czarny P., *Karalność posługiwania się lokalizatorem GPS przez licencjonowanego detektywa*, „Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu” 2022, nr 2.
- Gozdór G., *Usługi detektywistyczne. Komentarz*, Warszawa 2006, Legalis.
- Gruga E., Goc M., Moszczyński J., *Kryminalistyka. Czyli o współczesnych metodach dowodzenia przestępstw*, Warszawa 2020.
- Hałas R.G., komentarz do art. 267 k.k. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2007, Legalis.
- Hanausek T., *Kryminalistyka. Zarys wykładu*, Kraków 2005.
- Hanausek T., *Zarys taktyki kryminalistycznej*, Warszawa 1994.
- Hoc S., *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2013 r., I KZP 17/13*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2015, nr 1.
- Hoc S., komentarz do art. 267 k.k. [w:] *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2023, Legalis.
- Hoc S., *Zagadnienia odpowiedzialności karnej za szpiegostwo*, Warszawa 1985.
- <http://gps.wroclaw.pl/beidou.html> (19.07.2023).
- http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/projekty/353_p.htm (20.07.2023).
- <https://detektyw.com.pl/monitoring-gps-a-prywatny-detektyw/> (24.07.2023).
- <https://dkdetektyw.pl/legalnosc-urzadzen-gps/> (24.07.2023).

¹⁴⁹ G. Gozdór, *Usługi detektywistyczne...*, komentarz do art. 45, pkt 7.

¹⁵⁰ *Ibidem*.

<https://gisplay.pl/nawigacja-satelitarna/galileo.html> (19.07.2023).

<https://nauka.tvp.pl/69277266/system-nawigacji-galileo-otrzyma-satelity-nowej-generacji> (19.07.2023).

<https://ts2.space.pl/systemy-nawigacji-satelitarnej-wielkosc-rynku-globalnego-prognoza-spostrzezenia-i-krajobraz-konkurencyjny/> (19.07.2023).

<https://www.gov.pl/web/mswia/rejestr-przedsiębiorców-wykonujących-działalność-regulowaną-w-zakresie-usług-detektywistycznych4> (26.07.2023).

<https://www.rp.pl/prawo-karne/art1360341-observacja-jako-czynność-operacyjno-rozpoznawczą-kto-może-ja-prowadzić> (24.07.2023).

<https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-dla-psa-tkstar-na-wieczorne-spacery-1365.html> (20.07.2023).

<https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-dla-seniora-g22-przycisk-sos-i-namierzanie-gpsgsm-lb-sagpswifi-2235.html> (20.07.2023).

<https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-mt90-server-do-sledzenia-samochodu-z-dostepem-przez-internet-761.html> (20.07.2023).

<https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-tk102-z-alarmem-o-przekroczeniu-predkosci-1306.html> (20.07.2023).

<https://www.spyshop.pl/lokalizator-gps-z-blokada-pompy-paliwa-mvt600-1251.html> (20.07.2023).

<https://www.spyshop.pl/rowerowy-lokalizator-gps-z-lokalizacja-na-zadanie-1818.html> (20.07.2023).

<https://www.spyshop.pl/zegarek-gps-w4-dla-dziecka-z-dwustronna-komunikacja-glosowa-1220.html> (20.07.2023).

Kaniewski P., *System nawigacji satelitarnej GPS, część 1*, „Elektronika Praktyczna” 2006, nr 2.

Kaniewski P., *System nawigacji satelitarnej GPS, część 2*, „Elektronika Praktyczna” 2006, nr 3.

Kasprzak J., Młodziejowski B., Kasprzak W., *Kryminalistyka. Zarys systemu*, Warszawa 2015.

Konatowski S., Gołgowski M., *System monitorowania położenia pojazdów floty*, „Przegląd Elektrotechniczny” 2015, nr 10.

Konik A., Pomorski P., *Kryminogenność ustawy o usługach detektywistycznych*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2009, nr 1–2.

Kryminalistyka, red. J. Widacki, Warszawa 2018.

Kudła J., Pawlik R., *Wykonywanie usług detektywistycznych z użyciem środków technicznych umożliwiających uzyskiwanie w sposób niejawną informacji i dowodów*, „Prokuratura i Prawo” 2018, nr 4.

Kulicki M., *Kryminalistyka. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 1994.

Łabuz P., Safjański T., *Działania kontrwykrywcze grup przestępczych ukierunkowane na ograniczenie skuteczności obserwacji prowadzonej w ramach działań operacyjnych*, „Problemy Kryminalistyki” 2017, nr 298(4).

Maciejczyk A., *Proces ustalania pozycji i zapis trajektorii ruchu pojazdu przy użyciu zestawu pomiarowego SPAN*, „Logistyka” 2014, nr 3.

Matulewski M., *Technologie informacyjne i komunikacyjne w rolnictwie precyzyjnym*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług” 2012, nr 87.

Michna P., *Analityczne pliki robocze (Analysis Work Files) Europolu – nowe perspektywy międzynarodowej współpracy polskiej Policji w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej*, „Policja” 2005, nr 1.

Narkiewicz J., *GPS i inne satelitarne systemy nawigacyjne*, Warszawa 2007.

Nering K., *Wybrane przykłady zastosowań systemu nawigacji GPS*, „Czasopismo Techniczne” 2007, nr 15.

- Niemczyk Z., *Czynności operacyjno-rozpoznawcze i możliwość wykorzystania ich rezultatów w postępowaniu karnym*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2013, nr 3(9).
- Owczarski S., *Problematyka postępowania operacyjnego w świetle prawa i praktyki*, „Przegląd Sądowy” 1994, nr 4.
- Ozóg-Wróbel K., *Katalog metod prowadzenia czynności operacyjno-rozpoznawczych*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2012, t. XXII, nr 4.
- Prościak Z., Czech P., *Wykorzystanie informatycznych narzędzi do monitorowania floty pojazdów drogowych*, Bielsko-Biała 2022.
- Rutkowski J., Kamprowski R., Bąkiewicz P., Woźniak P., *Technika GPS w urządzeniach mobilnych*, „Technika Rolnicza, Ogrodnicza, Leśna” 2016, nr 2.
- Sabatowski Z., *Technologia GPS w procesie szkolenia sił zbrojnych RP*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Łądowych” 2009, nr 2(152).
- Sakowicz A., komentarz do art. 267 k.k. [w:] *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, Legalis.
- Schaff L., *O niektórych problemach dotyczących zakresu postępowania przygotowawczego*, „Nowe Prawo” 1957, nr 12.
- Suda J., *Błędy GPS-owej lokalizacji pojazdów transportu publicznego w Warszawie*, „Przegląd Komunikacyjny” 2017, nr 2.
- Szulc W., *Elektroniczne metody monitorowania ruchomych środków transportowych (cz. 1)*, „Zabezpieczenia” 2006, nr 4.

Streszczenie

Przedmiotowe opracowanie stanowi swoiste studium (nie tylko) karnoprawne odnoszące się do problematyki wykorzystywania podczas prowadzenia obserwacji przez licencjonowanego detektywa lokalizatora GPS celem uzyskania informacji o miejscu przebywania i trasie przemieszczania się danej osoby w sposób utajony, czyli utrzymany przed nią w tajemnicy. Analiza tego problemu została przeprowadzona m.in. przez pryzmat wybranych przepisów ustawy o usługach detektywistycznych, k.k. oraz istoty czynności operacyjno-rozpoznawczych. Zdaniem autora tego typu przypadki należy rozpatrywać pod kątem wypełnienia przez sprawcę znamion typu czynu zabronionego określonego w art. 45 ustawy o usługach detektywistycznych oraz art. 267 § 3 k.k. Podkreśla on również, że nie jest wykluczona możliwość zastosowania kumulatywnej kwalifikacji prawnej (składającej się z ww. przepisów).

Słowa kluczowe: prawo karne, detektyw, lokalizator GPS, czynności operacyjno-rozpoznawcze

CONDUCTING OBSERVATION BY LICENSED DETECTIVES USING A GPS TRACKER TO OBTAIN INFORMATION (UNDISCLOSED TO THE OBJECT OF THE INVESTIGATION) ABOUT THE LOCATION OF A PERSON AND THEIR CHOSEN ROUTE – A (NOT ONLY) CRIMINAL LAW STUDY

Summary

This article is a study into, among others, criminal law aspects of the problem of using a GPS tracker by a licensed detective during a secret observation in order to obtain information about the location and movement of a person. The analysis of this problem was carried out through the prism

of selected provisions of the Act on detective services and the Penal Code as well as the essence of operational and reconnaissance activities and other facets. According to the author, such cases should be considered in terms of committing a crime by the perpetrator specified in Art. 45 of the Detective Services Act and Art. 267 § 3 Penal Code. The author also emphasizes that it is possible to apply a cumulative legal qualification consisting of the above-mentioned legal provisions.

Keywords: criminal law, detective, GPS tracker, operational and reconnaissance activities